Ekonomik Kalkınmada Kırsal Turizmin Rolü: Türkiye Örneği

Emre Ün (KTO Karatay University, Turkey)
Asst. Prof. Dr. Filiz Tutar (Niğde University, Turkey)
Prof. Dr. Erdinç Tutar (Niğde University, Turkey)
Çisil Erkan (Niğde University, Turkey)

The Role of Rural Tourism in Economic Development: Example of Turkey

Abstract

Involvement in the tourism movements has been rising every passing day along with the globalization concept. Tourism sector contributes doubly to economy. One of them is interpreted as social activity, and the other one as economic activity or industry. Ultimate purpose of tourism is marketing a particular service to an individual who participates either as a day tripper or as a recreationist. In this respect tourism sector is a commercial sector. Today, tourism has gone beyond sea, sun and sand. A variety of tourism forms exist; such as nature tourism, adventure travel, science tourism, eco-tourism, cultural tourism, alternative tourism and rural tourism. Rural tourism plays a vital role in tourism sector. This study aims to emphasize among other tourism forms rural tourism is an accelerator power for developing countries like Turkey. Ultimately, rural tourism prevents rural immigration and is a significant medium for the publicity of Turkey; which can be integrated in various forms of tourism, which has assorted authentic recreational activities those can be done in all seasons, which contributes to the protection of natural and cultural heritage, which serves sustainable tourism concept. The paper also includes; the rural tourism policies which are applied, and applications of rural tourism. Moreover SWOT analysis for Turkey's rural tourism will be carried out.

JEL codes: O18, Q56, P25

1 Giriş

Ekonomik kalkınma, ülkelerin önemle üzerinde durduğu konuların başında gelmektedir. Tüm dünyada her ülke kendi toplumunun refah içerisinde yaşamasını ister ve bu nedenle ülkelerinde çeşitli programlar uygulatır. Çoğu ülke için kırsal alanda yaşayan nüfusun kentsel nüfustan fazla olması kalkınmayı zorlaştıran bir unsurdur. Bu ülkelerde kırsal kalkınma üzerinde durulmuştur. Kırsal kalkınmada öncü ve en önemli sektörlerden birisi kırsal turizmdir. Bu nedenle kırsal turizmin gelişmesi açısından olumlu sonuçlar doğuracak projeler ortaya konulmuştur ve gerçekleştirilmiştir.

Kırsal kalkınma; kırsal alanlarda yaşayan insanların sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan yapısını değiştirecek biçimde üretim, gelir ve refah düzeylerinin geliştirilmesi, dengesizliklerin giderilmesi, kentsel alanlarda mevcut fiziksel ve toplumsal alt yapının kırsal alanlarda da oluşturulması, tarımsal ürünlerin daha iyi değerlendirilmesi yönündeki süreçleri, etkinlik ve örgütlenmeleri ifade etmektedir. Kırsal turizm ise, çiftlik turizmi, yeşil turizm veya yayla turizmi olmakla birlikte, doğa tatillerini ve özellikle de eko turizm, alışveriş, kayak, bisikletli ve atlı doğa gezileri, macera, rafting, spor, termal turizm, avcılık ve balıkçılık, sanat, tarih ve etnik yapıya endeksli bir turizm türüdür.

Türkiye’de son yıllarda turistik kıyı merkezleri ve büyük kentlerin çevresindeki köyler, antik kentlerin yakınındaki kırsal yerleşmeler, yol kenarlarındaki köyler, kasabalar, turizme artık yabancı değillerdir. Kır lokantaları ve alışveriş sergileri, hatta balık çiftlikleri ve kırsal yollar, turistlerle veya günübirlikçilerle tanışmışlardır. Bireysel geziler yanında, bu tür yerlere ya da onların içinde bulunduğu kırsal alanlara seyahat acenteleri tarafından günlük geziler düzenlenmektedir. Diğer taraftan ciddi projeler uygulanarak eski köy kalıntıları canlandırılmaya çalışılmaktadır.

Türkiye’de, 1960’lı yıllarda planlama dönemi ile birlikte çeşitli illerde fakirliğin azaltılıp bölgesel dengesizliğin giderilmesi amacıyla kırsal kalkınma projeleri uygulanmıştır. Uygulanan her bir kırsal kalkınma projesinin amaçlarından birisi, kırsal alandan kentsel alana olan göçü önlemek olmuştur. Göçün önlenmesinde de kırsal kalkınma bileşenlerinden birisi olan Kırsal turizmin geliştirilmesi zorunlu bir bileşen olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de yerli ve yabancı kaynaklı projelerde kırsal alanın gelişimine yönelik değişik kırsal turizm projeleri uygulanmaktadır. Bu projelerin uygulamalarına bakıldığında zaman sürdürülebilirliği ön planda tutulmuş başarılı proje örnekleri görülmektedir. 2007-2013 yılları arasında ilk defa Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından kırsal turizme yönelik, IPARD programı vasıtasıyla desteklemeler olacaktır. Kırsal turizm kısa dönemde yüksek gelir getirisi olmamasına rağmen, uygulanacak illerde, öncelikle istihdama, böylelikle katma değer yaratarak yerel ekonomiye ve dolayısıyla da ulusal ekonomiye pozitif yönde bir canlılık katacaktır. Özellikle, hiç bir ekonomik aktivitenin yapılmasına uygun olmayan dezavantajlı sayılabilecek coğrafik koşullara sahip dağlık alanlarda

yaşayan insanlar için önemli bir gelir getirici aktivite olması muhtemel bir gelişmedir. Kırsal turizmin gelişimi ile birlikte ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan illerin gelişmesi bütünlük oluşturacaktır.

Çalışmamızda öncelikle kırsal turizmin ilkeleri ve ülke ekonomisine katkıları ele alınmıştır. Bu bağlamda, Türkiye’de uygulanan kırsal turizm projelerine örneklerle yer verilmiş, IPARD (Tarım ve Kırsal Kalkınma için Katılım Öncesi Yardım Aracı) Programının Türkiye’de ki uygulama alanlarından bahsedilmiştir. Son olarak, Türkiye’nin kırsal turizm potansiyelinin güçlü, zayıf yönleri ve fırsat ve tehditleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2 Kırsal Turizmin İlkeleri ve Ülke Ekonomisine Katkıları

Kırsal turizm, kırsal alanlarda insanların eğlenme, dinlenme ve boş zamanlarını değerlendirme amaçları için ayrılmış ve düzenlenmiş alan ve yapıların görünümüdür. Piknik ve kamping alanları, plajlar, motel, otel ve tatil köyleri kırsal turizm kapsamına girmektedir. Bu alanlar ve yapılarının bilinçli bir planlama ile doğa içinde eritilmeleri, doğa ile bir bütünlük oluşturmaları gerekmektedir. Bu açıdan aşırı kullanım ya da bu alanlara fazla yüklenme, hem yararlanana hem de çevre, doğal etmen ya da özellikleri açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Koç ve Şahin, 1999).

Bu nedenle kırsal turizmin belirli ilkeler çerçevesinde sürdürülmesi gerekmektedir. Kırsaldaki turizmin ilkeleri; yararlanma, gelişim, tasarım, kırsal ekonomi, koruma ve pazarlama olmak üzere 6 ana başlık altında özetlenebilir (Sharpley ve Sharpley, 1997).

- **Gelişim:** Kırsaldaki turizm gelişimi, koruma ve ayağa kaldırma amaçlarına yardımcı olmalıdır. Örnek olarak, tarihi evlere yeni kullanımlar, çiftliklere ise ek kullanım ve gelir getirebilir; terkedilmiş arazilerin ıslahına yardımcı olabilir ve kırsala ulaşım için yeni fırsatların önünü açabilir.
- **Yararlanma:** Turistlerin kırsaldan daha çok yararlanmalarını sağlama çabaları, kırsalın özelliğini, güzelliğini, kültürünü, tarihini ve yaban canlılarını merkez alan etkinliklere yönlendirilmelidir.
- **Kırsal Ekonomi:** Turizme yatırım, kırsal ekonomiyi desteklemeli, fakat hem yoğun kalabalıktan ve erozyon ile aşırı kullanıma dolayısıyla turizm kaynaklarına hasar vermektan kaçınmak için hem ekonomik ve hem de başka faydaları yaygınlaştırmak için coğrafi olarak daha geniş çapta yayılmanın ve ziyaretlerin en yoğun olduğu dönemlerin dışına daha çok kaydırılmasının peşinde olmalıdır.
- **Tasarım:** Yeni turizm gelişimlerinin planlanması, yerlerinin saptanması ve yönetilmesi, peyzaja uygun olmalı ve mümkün olan durumlarda ise peyzajı zenginleştirmeye çalışmalıdır.
- **Koruma:** Kırsaldaki turizmden faydalananlar, bu turizmin en değerli varlığı olan kırsal korunmasına ve zenginleştirilmesine katkıda bulunmak için koruma ve ayağa kaldırma politikalarına ve programlarına politik ve pratik destek sağlamalıdır.
- **Pazarlama:** Turizm sanayisinin tanıtım, bilgilendirme ve pazarlama girişimlerinde insanların kırsala yönelik anlayışlarını ve ilgilerini derinleştirerek takdir etme ve yararlanma duygusuna ulaşmalarını sağlamaya çalışılmalıdır.

Söz konusu bu ilkeler kırsal alanların korunarak kullanımına rehber olma özelliği taşımaktadır. Bu rehberlik tüm dünyada kırsal alanlara yönelen ve her geçen gün artan ilginin getireceği olumsuzlukların giderilmesi açısından da son derece önemlidir.

Kırsal turizm faaliyetleri, gelişmekte olan ülkelerde toplumun gelir düzeyi yüksek olan kesiminin kırsal alanlarda inşa ettirdikleri ve daha çok yakın kullandıkları ikinci evler / tatil evlerinde, yalnızca denize ya da göle girmek, balık tutmak gibi küçük çaptaki faaliyetlerden oluştuğu halde, gelişmiş ülkelerde çok sayıda insanın katılabildiği ve çok çeşitli faaliyetlerden oluşan dev bir endüstri haline gelmiştir. Ayrıca, yüksek ücret alan kentli nüfus her gün işe gidip gelme şekillerini kırsal yaşam şekline dönüştürmeye başlamışlardır ve değişen sosyal değerler kent merkezlerini çevreleyen çiftlik parçalarında kentli nüfusu barındırmaya başlamıştır (Yurtsever, 1992).

Türkiye’de son yıllarda turistik kıyı merkezleri ve büyük kentlerin çevresindeki köyler, yine antik kentlerin yakınındaki kırsal yerleşmeler, yol kenarlarındaki köyler, kasabalar, turizme artık yabancı değillerdir. Kır lokantaları ve alışveriş sergileri, hatta balık çiftlikleri ve kırsal yollar, turistlerle veya günübirlikçilerle tanışmışlardır. Bu tür yerlere ya da onların içinde bulunduğu kırsal alanlara günlük geziler düzenlenmektedir. Öte yandan ciddi projelerle (Kayaköy/Fethiye gibi) eski köy kalıntılarının canlandırılmasına gidilmekte, bazı köylerde ise konaklama, kültür mirası evlerde gerçekleştirilmektedir (Şirince köyü-Selçuk/İzmir) Bütün bu gelişimler, ülkemizde kırsal turizmin son yıllarda talep görmeye başladığının işaretidir (Tarlak, 2007).

Son yıllarda daha çok gelişen kırsal turizm, kırsal yörelerin kalkınmasına yardımcı olarak, ülke ekonomisine katkıda bulunur. Tarımsal ve turistik etkinlikler bir arada ve birbirinin tamamlayıcısı olarak yer alarak, hem kırsal alan hem de ülke ekonomisine önemli olumlu etkileri olur (Soykan, 1999).

Ülkemizde kırsal alanda yaşayan nüfus kırdan kente göç nedeniyle giderek azalmaktadır. Turizm, turistik çekim gücü olan yörelerin canlılığı için zorunlu olan en uygun nüfus miktarının köyde tutulması ve göçün önlenmesi açısından önemli bir etmendir. Kırdan kente göçün önlenmesi, kırsal kesimdeki yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve adil gelir dağılımının sağlanması ile olanaklıdır. Kırsal turizmin, kırsal yörelerde yaşayan

insanlara yeni bir çalışma olanağı getirdiği söylenebilir (Özgen, 1995). Bunlarda kırsal yörelerin kalkınmasına etki ederek iç göçü engelleyebilir, nüfusu yerinde tutmada önemli rol oynayabilir.

Kırsal alanlarda gerek tarımsal etkinliklerle uğraşan ve gerekse uğraşmayan ailelere kırsal turizm yoluyla ek gelir sağlamak mümkündür. Çünkü kırsal turizmde konaklama ve diğer hizmetler çoğunlukla küçük aile işletmelerinde ya da kır otellerinde gerçekleştiğine göre, aile bireylerinin hepsine iş olanağı doğmaktadır.

Turizm, kırsal yöreler halkına, çok çeşitli kaynaklardan gelir kazanma olanakları yaratır. Bunlar:

- Tarım ürünlerine ek istem doğacağından, tarım ürünleri için ek piyasa oluşması demektir.
- Turistik mal ve hizmet sektörü ile kamu hizmetlerinin çoğalması, hem kişisel gelirleri hem de kamu gelirlerini artırır.
- Kırsal yörelerde el ve ev sanatları gelişir, esnaf ve sanatkâr sayısı artar, ek gelirler çoğalır.
- Konaklama, yeme-içme vb. ilgili tesislerin artması, islendirme ve ücret gelirlerini artırır.
- İnşaat sektörü geliştiği için ona bağlı yan sektörler ve gelirler artar.

Kırsal turizmin başlatıldığı yörelerde eskiden var olan tarım, ormancılık ve el sanatları gibi etkinlikler kesinlikle bir yana itilmemekte, aksine sektörler arası işbirliği geliştirilmeye çalışılmaktadır. Çünkü kırsal turizmin onlara, onların da kırsal turizme gereksinimi vardır. Bazı uygulamalarda tarımın kırsal turizm sayesinde canlandığı, verimli hale geldiği ortadadır. Kırsal el sanatları gibi geleneksel kültür mirasının öğelerinin geleceğe aktarılması büyük ölçüde kırsal turizme borçlu olmaktadır. (Soykan,1999).

Türkiye’de kırsal alanların kalkındırılması ve kırsal nüfusun yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar, Cumhuriyet’in kuruluş yıllarına kadar gitmektedir. Cumhuriyetin kuruluşu ile başlayan modernleşme hareketleri tarımda ve kırsal kesimde kalkınma çabalarında da etkisini göstermiştir. Nüfusun çok önemli bir bölümünün köylerde yaşadığı ve ekonominin ağırlıklı olarak tarıma dayandığı bu ortamda, tarımsal ve kırsal kalkınmanın ulusal kalkınmadaki rolü, kalkınma ve çağdaşlaşma çabalarında tarıma ve kırsal nüfusa özel bir önem verilmesini zorunlu hale getirmiştir (DPT, 2006).

2.1 Türkiye’de Uygulanan Kırsal Turizm Projeleri

Türkiye’de kırsal turizm olgusu son yıllarda artan bir önem göstermiştir. Bu nedenle çeşitli bölgelerde, ilçelerde ve köylerde kırsal turizmin gelişmesi için çeşitli projeler geliştirilmiştir. Bu projelere örnek verecek olursak; Doğu Anadolu Turizm Gelişim Projesi, Kastamonu Azdavay’da Ekoturizmin Geliştirilmesi Projesi ve Yanık Ali Konağı Restorasyon Projesi, Manisa İli Tekelioğlu Köyü Kırsal Turizm Gelişim Projesi, Küre Dağları ve Zümrüt Köyü örneği, Gökçeada örneği: Organik Yaşamı Adada Öğrenmek Projesi, İzmir ili Şirince köyü örneği, Göreme örneği, Mumcular örneği, Beypazarı örneklerini verebiliriz. Bu projelerden bazılarının amaçları ve sonuçları aşağıda belirtilmiştir.

Kastamonu Azdavay’da Ekoturizmin Geliştirilmesi Projesi ve Yanık Ali Konağı Restorasyon Projesi: Bu projenin amacı, Kastamonu’nun Azdavay ilçesinde eko turizm altyapısının kurulması ve uygulamaya sokulması ile yerel sosyo-ekonomik yaşama ve bölgenin sürdürülebilir kalkınmasına katkıda bulunmaktır. Projenin ana faaliyetleri ise; Bir eko turizm merkezinin kurulması, geliştirilmesi ve idaresi, Eko turizm merkezine bağlı uydu çekim alanlarının geliştirilmesi, Azdavay’da geliştirilecek eko turizmin ulusal ve uluslararası eko turizm ağına entegrasyonu ve tanıtımı ile ilgili faaliyetleri içermektedir (Şerefoğlu, 2009).

Küre Dağları ve Zümrüt Köyü örneği: Proje, köyde ekoturizm aracılığı ile halkın Milli Park ile ilişkisinin geliştirilmesini ve fayda sağlamasını önermektedir. Bu proje ile hedeflenenler; Yoksulluğu azaltıcı ve koruma çalışmalarını destekleyici bir faaliyet olarak doğaya duyarlı turizm, sahip olduğu doğal ve folklorik güzellikler nedeniyle Zümrüt Köyü için oldukça uygundur. Eko turizm altyapısının oluşturulması kapsamında köydeki at yetiştiriciliğinden ve gezi parkurundan faydalanılması düşünülmektedir. Proje, iki yaz sezonunu kapsayacak şekilde organize edilmiştir. İlk turizm sezonunda organize edilecek deneme turları ile at ve bisiklet ihtiyaçlarının ve diğer eksiklerin belirlenmesi yanında köy halkı eko turizm modeli ile tanıştırlacak, ikinci sezonda da ziyaretçiler kabul edilmeye başlanacaktır (Şerefoğlu, 2009).

Gökçeada örneği: Gökçeada, 1995 yılından itibaren, I. Derecede kalkınmaya öncelikli yöre kapsamına alınmıştır. Ekonomisi tarım, hayvancılık, balıkçılık ve turizme dayanmaktadır. Tarım bakanlığı ekolojik tarım yapılması amacıyla Gökçeada’yı pilot bölge olarak seçmiştir. Organik zeytinyağı üretimi, organik bal üretimi ve organik sofralık ve şaraplık üzüm üretimi projeleri başlatılmıştır. Gökçeada Belediyesi, 25 Haziran 2008 tarihinde imzalamış olduğu anlaşmayla Organik Yaşamı Ada’da Öğrenmek Projesi’ni başlatmıştır. Projenin temel hedefi, Gökçeada’yı organik üretime dayalı agroturizm konusunda cazibe merkezi haline getirmek için oluşturulacak turizm strateji planının İtalya’nın Sardunya Adası deneyimlerinden faydalanılarak geliştirilmesidir. (Özdemir, 2012).

Doğu Anadolu Kalkınma Programında Kırsal Turizm Çalışması örneği: DAKAP Projesi BMKP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) ile Atatürk Üniversitesi arasında varılan anlaşma sonucu ortak yürütülen bir projedir. DAKAP kırsal kalkınma, girişimcilik, turizm ve diğer bazı alanlarda eğitim, örgütlenme ve danışmanlık yöntemleri ile beşeri ve sosyal sermayede kapasite geliştirerek ve yönlendirerek Bölgedeki kalkınma çabalarına sürdürülebilir bir katkıda bulunmak amacına yönelik olarak planlanmış bir bölgesel

kalkınma pilot programıdır. DAKAP projesinin faaliyetlerinden birisi “Kırsal Turizmi Geliştirme Projesi”dir. Bu kapsamda; yürüyüş yolları geliştirme, rafting eğitimi, turizm İngilizcesi, Turizm ve Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunması semineri, Katılımcılık ve Bölgesel bir Marka Yaratmak gibi faaliyetler yapılmıştır (Şerefoğlu, 2009).

İzmir ili Şirince köyü örneği: Eski bir Rum köyü olan Şirince, yaklaşık 10-15 yıldır kırsal turizmle iç içedir. Bugünkü Şirincelilerin devraldığı kültürel miras ve turizme olumlu bakış açıları, coğrafi konumun sağladığı avantajlar, köyü kırsal turizmde bölgenin en tanınmış köyü yapmıştır. 1950’li yıllarda 2000-3000 civarında iken sonradan 700’e kadar düşen köy nüfusu, 1990’lı yıllardan itibaren turizmin gelişmesi ile birlikte tekrar yükseliş eğilimi içine girmiştir. Köyde halen bazı Rum evleri pansiyon olarak hizmet vermektedir. Şirince’de imal edilen ve pazarlanan değişik şarap türleri Türkiye çapında ün kazanmıştır. Köy içinde harap durumda olan iki Rum kilisesi bulunmaktadır.

Beypazarı örneği: Beypazarı ilçesi son 5 yıllık dönem içerisinde farkına vardığı doğal zenginliklerini promosyon yoluyla halka tanıtarak yeri ve yabancıları bölgeye çekebilmiş ilçelerden birisidir. Ankara’ya yakın olan bu ilçede mevcut yönetimin bu konuda desteği ile evlerin restorasyonu yapılarak, doğal yapılarının bozulmaması yönünde çalışmalar yapılmıştır. Her yıl kaymakamlık ve belediyelerin ortak çalışması ile Beypazarı festivalleri yapılmaktadır. Festivallerde yerel halkın el sanatları, yerel ürünleri ilçeyi ziyaret eden yerli ve yabancı ziyaretçilere sunulmaktadır. İlçede haftanın her günü bir pazar kurulmakta olup bu pazarda ilçeye özgü ürünlerin yanı sıra çeşitli ürünler satılmaktadır. İlçede TÜBİTAK-Belediye ortaklığı ile verilen bir destekle doktora öğrencisi tarafından yapılan bir çalışmada ise tarihi bir binanın içerisinde çeşitli aktiviteler yapılmaktadır (Şerefoğlu, 2009).

Mumcular örneği: Mumcular’da Kırsal turizm modeli kurmak amacıyla Mumcular köylerinde incelemeler yapılmış ve sonuç olarak belli özellikleri (zeytin, halıcılık, dağ köylerinin doğa ile bağı, kırsal özelliğini kaybetmemiş olması, vb.) ile kırsal turizme uygunluğu tespit edilmiştir. Mumcularda yapılan kırsal turizm faaliyetleri; halı ve el sanatları festivali, zeytin festivali, doğa yürüyüşleri, bisiklet turları, çiftçi tezgahları, hobi bahçeleri, deve güreşleri ve kampçılık faaliyetleridir (Tarlak,2007)

2.2 IPARD (Instrument for Pre-Accession Assistance Rural Development) Programı Çerçevesinde Türkiye’de Uygulanabilecek Kırsal Turizm Olanakları

Avrupa Birliği (AB) aday ve potansiyel aday ülkelere destek amacıyla 1085/2006 sayılı Konsey Tüzüğü çerçevesinde Katılım Öncesi Yardım Aracı’nı (Instrument for Pre-Accession Assistance- IPA) oluşturmuştur. IPA desteği beş bileşeni içermekte olup, Türkiye IPA tüzüğünde yer alan aday ülke statüsünde bütün bileşenlerden yararlanabilmektedir. IPA’ nın beşinci bileşeni Kırsal Kalkınma Avrupa Birliği’nin Ortak Tarım Politikası, Kırsal kalkınma Politikası ve ilgili politikalarının uygulanması ve yönetimi için uyum hazırlıklarını ve bu kapsamda politika geliştirilmesini desteklemektedir. IPARD desteğinin 2007-2013 yıllarını kapsayan çok yıllık “Kırsal Kalkınma Programı” kapsamında uygulanması gerekmektedir (<http://www.ipard.com.tr/ipard.html>).

Kırsal alanda ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi altında yer alan Kırsal turizmin gelişimi 2007-2013 yılları arasında uygulanacak olan IPARD Programında çeşitli açılardan desteklenecektir: mikro ölçekli konaklama altyapılarının geliştirilmesi, özellikle doğa ile ilgili eğlence/dinlendirme faaliyetlerinin geliştirilmesi: açık hava eğlence ve spor faaliyetleri, atlı sporlar, doğa ve çevre keşifleri ve yerel mirasın keşfi ve yerel turizmin teşvikini amaçlamaktadır.

IPARD Programı iki safhadan oluşmakta olup ilk safha 2007-2019 ve ikinci safha 2011- 2013 yılları arasındır. İlk fazda Kırsal Turizmin destekleneceği iller Amasya, Çorum, Diyarbakır, Erzurum, Hatay, Kahramanmaraş, Kars, Konya, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Tokat, Trabzon olup ikinci fazda bu illere ilaveten Afyonkarahisar, Ağrı, Burdur, Çankırı, Erzincan, Giresun, Isparta, Kars, Kastamonu, Kütahya, Mardin, Nevşehir, Ordu, Uşak, Van, Yozgat illeridir.

IPARD programının ilk safhasındaki hedefler (<http://www.tkd.gov.tr/#>);

- Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına yönelik yatırımlar,
- Üretici gruplarının kurulmasına destek
- Tarım ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasının yeniden yapılandırılması
- Kırsal ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi
- Teknik Destek

Programın ikinci safhasında yer alan tedbirler (<http://www.tkd.gov.tr/#>);

- Çevrenin ve kırsal peyzajın geliştirilmesine yönelik faaliyetler
- Yerel kırsal kalkınma stratejilerinin hazırlanması ve uygulanmasıdır.

IPARD Programı, Strateji Geliştirme Başkanlığı bünyesindeki İç Kontrol Dairesi Başkanlığı tarafından Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi, Politika Çerçeve Belgesi, sektör analiz çalışmaları (süt, et, meyve-sebze ve su ürünleri) ve illerden alınan anketlerin değerlendirilmesi sonucunda, ayrıca yapılan toplantılar ve araştırmalar çerçevesinde oluşturulan kurumsal bilgi temelinde hazırlanmıştır. Ayrıca yerel düzeyde gerçekleştirilen çalışma

ziyaretleri süreci kolaylaştırmış; kamu ve özel kesimlerle yapılan görüşmeler Program yaklaşımın güvenilirliğini sağlamıştır (<http://www.tkd.gov.tr/#>).

3 Türkiye'nin Kırsal Turizm Potansiyeli Açısından SWOT Analizi

Türkiye'nin kırsal turizm açısından güçlü, zayıf yönü, fırsat ve tehditleri (Akça, 2006) ortaya konulmuş ve SWOT analizi günümüz şartlarına tarafımızdan uyarlanmıştır.

Güçlü Yanlar

- Kırsal turizm Türkiye'de sürdürülebilir turizm anlayışına hizmet etmektedir.
- Kırsal turizm ülkemizin tanıtımında önemli bir rol oynamaktadır.
- Kırsal turizm, turizmi geleneksel kıyı turizminin egemenliğinden kurtarıp, kırsal yörelerin dinlendirici atmosferinden yararlanmaya olanak sağlamaktadır.
- Türk kırsal yerleşimcilerinin sınırsız konukseverliği olumlu bir etki yaratmaktadır.
- Türkiye'ye gelen turistlerin tercihlerinde kırsal turizme doğru değişimler olmuştur.
- Türkiye, mükemmel peyzaj ve coğrafik bakımdan ana turist pazarlarına yakındır ve batı ile doğu arasındaki egzotik yapıdır.
- Türkiye kendine has coğrafyası, dört mevsimin birlikte yaşanabildiği iklimiyle ve eşsiz doğal güzellikleriyle kırsal turizmi en iyi şekilde gerçekleştirebilecek imkanlara sahip bir ülkedir.
- Kırsal turizm, doğal çevrenin ve kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunmaktadır.
- Türkiye'nin 2023 vizyonunu belirleyen bir turizm stratejisinin olması.

Zayıf Yanlar

- Uluslararası pazarlarda kırsal turizm ürününün pazarlanmasında zorluklar yaşanmaktadır.
- Yerel ve ulusal düzeyde kırsal turizmle ilgili bilimsel toplantıların eksikliği söz konusudur.
- Türkiye'de kırsal alanın gelişmesi ve kırsal alanlarda yaşayan insanların yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından bazı gelişmeler kaydedilmişse de, bu gelişmeler henüz istenilen düzeye ulaşmamıştır.
- Kırsal turizmin geliştirilmesi konusunda bilgiyi toplama ve yaymada yaşanan zorluklar bulunmaktadır.
- Kırsal turizm alanındaki akademik çalışmalar yetersizdir.
- Kırsal alanda hizmet veren sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyon eksikliği vardır.
- Konaklama açısından sınırlı sayıda yer bulunmaktadır.
- Kırsal alanda yaşayan insanların büyük çoğunluğu yabancı dil bilmemektedir.
- Kırsal turizm çok az sayıda kişi tarafından bilinmektedir.
- Türkiye'de Kırsal turizmde kırsal ürün çeşitliliği fazla değildir.

Fırsatlar

- Kırsal turizm iklimle yüzde yüz bağlantılı olmayan bir turizm türüdür. Bu nedenle mevsimlik olma özelliği yoktur. Her mevsim yapılabilir. Kırsal turizmin yılın her ayında yapılabilmesi, belirli bir mevsime bağlı kalan turizm türlerini (kıyı turizmi, kış sporları turizmi vb) desteklediği gibi, onların sezonunu da uzatabilmektedir.
- Kırsal turizmin gelişmesi ile kırsal alanlardaki kadınların aile içi rollerinin değişmesi ve kadının çalışma yaşamına daha etkin olarak katılması kolaylaşmıştır.
- Şehirde yaşayan insanların doğa hakkında bilinçleri artmaktadır.
- Kırsal turizme yönelik TV programlarında artış görülmektedir.
- Türkiye'de kırsal alana, turizm kavramına kolayca adapte olabilecek genç ve dinamik bir nüfus bulunmaktadır.
- Kırsal turizmin gelişmesiyle birlikte, yöreye ait ağaç işleri, halı, kilim, el işlemleri, süs malzemeleri gibi geleneksel el sanatları ve diğer hediyelik eşyalar pazarlanarak yöre halkına ek bir gelir sağlamaktadır.
- Yerel girişimcilik ruhunun gelişmesine ortam hazırlamaktadır.
- Kırsal alanda turizmin gelişmesine bağlı olarak yörede fiziksel alt yapı sorunu da ortadan kalkmaktadır.
- Gelir düzeyi diğer sektörlere göre düşük olan tarım üreticisine ek bir gelir sağlamak açısından büyük önem arz etmektedir (Çeken, vd, 2007).

Tehditler

- Kırsal turizm, tarımdan gelir sağlayan halkın, tarım sektörü dışına kaymasına neden olarak tarımın gerilemesine neden olabilir.
- Avrupa'da iyi örgütlenmiş kırsal turizm merkezleri bulunması bir tehdit unsurudur.
- Yerli turist gelirinde düşüş yaşanmaktadır.
- Komşu ülkelerde olabilecek savaş tehlikeleri yabancı turistleri korkutmaktadır (Şerefoğlu, 2009).

- Doğu bölgesi ile batı bölgesi arasında coğrafik anlamda farklılıkların bulunması kırsal turizmin dağılımı açısından farklılıklar oluşturmaktadır.
- Türkiye’de kırsal turizm alanında geniş çaplı sayılabilecek etkin bir dernek veya kooperatif bulunmamaktadır.
- Türkiye’de turizm konusunda faaliyette bulunan hiç bir kuruluş EuroGites’e üye değildir. EuroGites Avrupa’nın Kırsal turizm alanında bir organizasyon altında toplanmış tek örgütüdür.

4 Sonuç

Kırsal kalkınma ile kırsal turizm arasında doğru yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Kırsal turizm, kırsal kalkınma içerisinde ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi bileşenlerinden en önemlisidir. Kentlerde oluşan kalabalık nüfus, hava kirliliği ve stresten uzaklaşmak isteyenler için ideal bir tatil türü haline gelmiştir.

Kırsal turizm, kırsal kalkınmanın temel araçlarından biridir. Kırsal turizmin, kırsal kalkınmadaki başarısı oldukça önemlidir. Kırsal turizm her şeyden önce kırsal alanlar için istihdam ve gelir fırsatı teşkil etmektedir. Bu yörelerdeki turistik ürünün oluşması ancak bu yöreye turistlerin gelmesiyle mümkündür. Özellikle bölgelerarası gelişmişlik farkının ve yoksulluğun daha çok olduğu ülkelerde kırsal turizm arz potansiyelinin etkin bir şekilde kullanılmasıyla bu sorunların giderilmesinde etkin bir alternatif olabilir. Özellikle tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu yerlerde çiftçilerin asıl uğraşı olan tarımı terk etmeden, yörenin sahip olduğu doğal, sosyo-kültürel ve tarihsel değerleri, turizm amaçlı kullanarak kendilerine bir ek gelir sağlamak ve refah düzeylerini yükseltmek kırsal turizmle mümkündür.

Türkiye’de Kırsal turizm yeni gelişen bir olgu olup, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında ve Sivil Toplum Kuruluşları arasında koordinasyon eksikliği mevcuttur. En kısa sürede özellikle Kırsal Turizm konusunda ana öncülüğü yapacak olan Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Çevre ve Orman Bakanlığı ile ilgili Sivil Toplum Kuruluşlarının yer alacağı Kırsal Turizm konulu bir çalışma grubu oluşturulması gerekmektedir.

Kırsal turizm çok az sayıda kişi tarafından bilinmekte olup, Anadolu’nun birçok yerinde Kırsal Turizmin tam olarak ne olduğu bilinmemektedir. Kırsal turizm profesyonellik gerektiren bir ticaret şekli olup, kırsal alanda yaşayan insanların eğitim düzeylerine bakıldığı zaman onlar için konukseverliklerinin yanında bir turisti nasıl çekebilecekleri birçok işletme tarafından bilinmemektedir. Türkiye’de kırsal turizmin asıl müşterisi olacaklar yabancı turistlerdir. Diğer bir ifadeyle kırsal turizm dış turizmde yerini almalıdır. O yüzden kırsal turizme açılacak köyler bir nevi geleneksel köy kültürümüzün temsilcileri olacağından titizlikle seçilmelidir.

Türkiye Ekonomisinin en önemli sektörlerinden biri olan turizm ve dolayısıyla kırsal turizm ülkemizin 7 coğrafi bölgesinde de kolaylıkla uygulayabilecek bir ekonomik faaliyettir. Turizm sektörünün hizmetler sektörü içerisinde yer alması, emek yoğun üretim gerektirdiği için, işsizliğin önlenmesine de katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akça, Hakan, 2006. “Assesments of Rural Tourism in Turkey Using SWOT Analysis”, *Journal of Applied Sciences*, **13**, ss. 2838-2839.
- Çeken, Hüseyin, vd, 2007. “Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm ve Türkiye’ye Yönelik Teorik Bir Çalışma”, *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, **8**, ss. 1-14.
- DPT, 2006. Ulusal Kalkınma Stratejisi, ss. 4-5.
- IPARD Programı, <http://www.ipard.com.tr/ipard.html>
- IPARD, <http://www.tkd.gov.tr/#>
- Koç, N. ve Şahin, Ş. 1999. **Kırsal Peyzaj Planlaması**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Özdemir, Servet, 2012. “**Kırsal Kalkınmada Kırsal Turizmden Yararlanma Olanakları: Gökçeada Örneği**”, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, **14**, ss. 19-21.
- Özgen, Fatma, 1995. **Küreselleşme, Bölgeselleşme ve Meksika**, Birikim Yayınları
- Sharpley, R. and Sharpley, J. 1997. **Rural Tourism**, An Introduction. International Thomson Business Press, London.
- Soykan, Füsün 1999. “Doğal Çevre ve Kırsal Kültürle Bütünleşen Bir Turizm Türü: Kırsal Turizm”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, **10**, ss. 67-75.
- Şerefoğlu, Coşkun, 2009. Kalkınmada Kırsal Turizmin Rolü- 2007- 2013 Yılları Arasında Ülkemizde Uygulanacak Olan İpard Kırsal Kalkınma Programındaki Yeri, Önemi Ve Beklenen Gelişmeler, Uzmanlık Tezi, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Ankara.
- Tarlak, Şeyhmuz, 2007. Mumcularda Kırsal Turizm Modeli, Şehir Planlama Projesi IV, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.